

Երկրագործական  
Կառավարություն

Կառավարություն

4-4

Կառավարություն  
Կառավարություն  
Կառավարություն

6-2

Կառավարություն

Կառավարություն  
Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

Կառավարություն

# ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 56 ՏԱՄԱՐԱՆԻՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԼԵՐԵՂԱՐԺԻ, 31 ՄԱՐՏԻ

1898

ԼԵՐԵՂԱՐԺԻ, 31 ՄԱՐՏԻ ՏԱՄԱՐԱՆԻՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 56

Տարեկան 10 րոպեի, վեց ամիսը 6 րոպեի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 Կ.  
Թիֆլիսում ամիսը՝ 1 ր., հասարակ 5 Կ.  
Բաժանորդը գրում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը:

Խմբագրություն հասցեն՝ Тифлисъ, Редакция „Норъ-Даръ“

կամ Tiflis, R daction „Nor-Dar“

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի առն օրերից) ժամը 9-ից  
մինչև 2-ը: Ցայտարարությունները ընդունում են ամեն խորհրդով:  
Ցայտարարությունների բաժին՝ 2 Կ., ընկերների համար՝ կրկնապատկել

## ԲՈՂԱՆԴԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջնությունը. — Քաղաքական  
աշխարհից:  
Բյուրի կոն. — Լուրեր:  
Նամակ խմբագրությունից:  
Հայոց հրատ. Բնիկը. ժողովը:  
Թիֆլիսի կոն. — Թու-  
րքի: Պարիզ:  
Քաղաքական. — Սպանիա և Մի-  
ջնայ նահանգներ: Աստղա-Ուսուցիչ:  
Փրանսիա:  
Փրանսիական մամուլը Ջուլյի պորթի  
մասին:  
Խոսքեր և արհեստ:  
Հեռագրի և փողի:  
«Նոր-Դար»-ի պատմություններ:  
Թերև և զեմ:  
Տեղի և կատար:  
Յուսուցիչ և լուսավորություն:

Ապրիլի 1-ից «Նոր-Դար»-ին բա-  
ժանորդ են գրում ևս վճարում են  
8 րոպեի:

Թիֆլիս, 30 մարտի 1898 թ.

ԲԱՂԱՆԴԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՂԱՐԺԻՑ

Մինչև օրս էլ զեռ ընդհանուր  
ուշադրությունը դարձած է 2-ի-  
նաստանի վրայ, որ ներկայաց-  
նում է պատմություն մեջ չտես-  
նուած տեսարան:

Այն ժամանակ, որ փորձել  
Սպանիան արհան և քրտնքի մեջ  
մտած, իւր ոյժերը լարած՝ երկու  
տարուց առկի աշխատում է հե-  
ռու ուղիքներով մեջ ընկած իրեն  
պատկանակալ Կուրա կղզում ծա-  
ղած ապստամբությունը ճնշել և  
այժմս պատերազմի է պատրաստ-  
ում մեծ հասարակագետություն  
զեմ վերադարձնելով զրա միջա-  
մուտքից և առանց պատե-  
րադմի չի կամենում կորցնել Կու-  
րան, — ահալին 2-ինաստանը խա-  
ղաղությունում ու սիրով երկրից  
մաս և բաժին է հանում եւրո-  
պական տեղություններին՝ ուլ և  
ինչքան կամենայ:

Որ մի երկրի կառավարություն  
երկրից մաս և բաժին է հանում  
ուրիշ տեղություններին իւր յո-  
ժար կամքով, առանց ընդդիմա-  
նայում, առանց պատերազմի, սա  
նոր և տարօրինակ երեւթ է,  
բայց ունի իւր պատճառները:

2-ինական կառավարությունը  
հնապանդում է ճակատագրին:  
2-ինաստանի կողմից ընդհանուր  
խաղաղությունը վտանգում է:  
2-ինական կառավարությունը  
այդպէս վարուելով ծառայում է,  
ակամայ, ընդհանուր քաղաքա-  
կրթությունը գործին և չինացի-  
ների օգտին:

Երբ որ ձուլը խիստ մեծ է և  
լա չի խորություն, պէտք է կտրուկ  
2-ինաստանը իւր անօրինակ մե-  
ծություն մի տեսակ ձուլ է ներ-  
կայանում. կտրատուելով լա կը  
խորություն, հոգի, շունչ և կենդա-

նությունը կրտսանայ եթէ այժ-  
ման 2-ինաստանը տասը կտոր  
բաժանուի, իւրաքանչիւր կտո-  
րից մի մեծ տեղություն կը կազ-  
մուի 40 միլիոն բնակիչներով...

Եթէ քնած, թմբած և խաղաղ  
2-ինաստանը չի ուղում և չի  
կարող խանդարել տերող ընդհա-  
նուր խաղաղությունը, այսօր կամ  
վաղը Սպանիայի և Միացեալ  
Նահանգների միջև սպասուած  
պատերազմը չի խանդարել եւրո-  
պայի անդրբուծությունը:

Այժմանից արդէն յայտնի է,  
որ Սպանիայի և անդրատլանտիկան  
մեծ հասարակագետություն միջև  
ծագելիք պատերազմի վերաբեր-  
մամբ եւրոպական մեծ տեղու-  
թիւնները չէզոք են մնալու, թէ-  
պէտե ամենքն էլ փորը Սպանիայի  
կողմն են, ինչպէս որ անցեալ տարի  
ամենքն էլ փորելի Յունաստանի  
կողմն էին, բայց թողեցին որ  
առկի զօրաւոր Թիւրքիան քան-  
դէ և աւերէ Յունաստանը...

Այժմարեւ է, Սպանիան Մի-  
ջնայ նահանգների հետ համեմա-  
տած փորը է և չունի մեծ հա-  
տարակագետություն այժմերն ու  
միջոցները, բայց սպանիացիները  
քնած և մեռած ազգի չեն պատ-  
կանում. նրանց մեջ հոսում է կը-  
րակրտ և հոյարտ սպանիական  
արիւնը: Պատերազմի դէպքում ե-  
թէ յաղթուն էլ լինանք երկար  
ժամանակ չեն մոռանալ սպանիա-  
ցիները ստացած հարուածները:  
Ամեն ազնիւ մարդ Սպանիայի  
կողմը կըլինի, որ ամեն բան  
զոհում է իւր ազգային արժանա-  
պատւությունը բարձր պահելու  
համար:

Փրանսիական հասարակագե-  
տությունը, որ ինչ և ինչ հաշիւ-  
ներից աշխատում էր շահել Սպա-  
նիային, որպէս զի դա չարի  
եռադիտական դաշնակցություն  
այժմս շտապում է յայտնել, որ  
ինքը չէզոք է մնում Սպանիայի  
և Միացեալ Նահանգների միջև ծա-  
ղելիք պատերազմի վերաբերմամբ:  
Փրանսիայում այժմս մտքերը  
նորից զբաղւած են Գրայֆու-  
Ջուլյի գործով:

Երկրի գաղաղական ամենա-  
բարձր ատենանը, վճարելի ա-  
տենանը զլսի վրայ գրեց Ջուլյի  
զեմ արձանուած գաղաղակիւր և  
գաղաղարտեց ամբողջ գաղաղա-  
րությունը:

Այդ բարձրագոյն և ամենօ-  
րեայ կենսի ներդրածությունից  
ազատ ու անկախ գաղաղ-  
արտում պրոկուրորը իւր ճառով  
փոխանակ գաղաղարտելու Ջո-  
լայի վարմունքը, նրա և նրա  
պաշտպանների օգտին նպատա-  
ւոր խօսքեր է արտասանում:

Թէ բարձրագոյն գաղաղարտի  
արդարացնող որոշումը և թէ այդ  
բարձր գաղաղարտի պրոկուրորի  
արտասանած խօսքերի ներ-  
գործությունը մեծ է և խորը հա-  
տարակաց մտքերի վրայ:

Առաջիկայում կունենանք, ինչ-  
պէս երեւում է, Ջուլյի պրոքսի-  
կրկնությունը նոր և առկի վա-  
ռաւոր տեսարաններով, որտեղ  
անշուշտ ֆրանսիական ազգը կա-  
պալով վերջնող զօրապետները  
հանդէս կըզան իրենց իսկական  
պատկերով:

Ջուլյի գործը քաղաքական և  
այն էլ ընդհանուր նշանակու-  
թիւն է ստացել, քանի որ ամեն  
երկրի ընտիր մտքերը և լաւա-  
գոյն սրտերն ամենից առկի լոյս  
են որոնում և ճշմարտությունը  
սիրում լոյ ճշմարտություն հա-  
մար. այն ինչ ճշմարտություն  
այժման ֆրանսիական հասարա-  
կագետություն մեջ «կեցցէ զօրը»  
ամբողջային բացականչություն  
տակ թաղուած է մնում:

## ԱՅԴ

Նրանք, որոնք չարունակ «Նոր-Դար»-ը  
ստանում են և մինչև այսօր բաժանորդա-  
րեւը չեն ուղարկել, պէտք է շտապեն  
ուղարկել իրենց պորտը եթէ չեն կա-  
մենում, որ «Նոր-Դար»-ի աւարտումը դա-  
ղաբեցնէ թիւթիս վարչությունը:

Սայն աղը վերաբերում է և եւրոպա-  
յում, Պարսկաստանում և ալ հեռաւոր  
երկրներում «Նոր-Դար»-ը ստացողներին,  
որոնք զեռ չեն ուղարկել իրենց պորտը:

## ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Ս. Էյմիլիանից մեզ հաղորդում են, որ  
ս. Մինոգի համար նոր անդամներ են  
առաջարկուած Եսայի արքեպիսկոպոս և  
կաթոլիկոս Մովսէս եպիսկոպոս, Յուսիկ  
վարդապետ Մովսիսեան և կաթոլիկոս  
Յովհաննէս վարդապետ Զիրակունի:

Համախու երկաթուղու խնդիրը զեռ  
լուծումն չի ստացած: Բագուցի յայտնի  
հարուստ թուրք Թաղիւր, որ ինչպէս  
յայտնի է, ցանկութիւն էր յայտնել այդ  
երկաթուղին իւր հաշուով շինելու, այժմ  
յետ է կանգնել այդ գործից: Համախուց  
մեզ հաղորդում են, որ այժմ գործն են  
ուղարկուած են բազումներով պ. Դու-  
կանեանին նրա ցանկութեամբ:

Մեզ գրում են, որ Կարս-Թիֆլիսեան  
երկաթուղու գիծը հասել է մինչև Սա-  
նահին ձորը: Զինել են Գերես գետի  
վրայն առաջին կամուրջը Ունակ գետի  
առկ, այժմ էլ շինում են երկրորդը  
«Աղուտիկի գետ» կոչւած տեղում. կա-  
մուրջները պատրաստուելուն պէս, գծի  
կոնքը շտապ կըձգուեն և հաղորդա-  
կութիւնն էլ առաջ կըլինայ: Գծի կողքի  
գիւղերից շատ գիւղացիներ Թիֆլիս են  
գալիս երկաթուղով, բայց վաղ այն գա-  
լում. իսկ զանազան կոնգրեսներն ամուս  
են մէկ վաղոնի մէջ և կողոպտում, չեն  
թողնում մինչև անգամ, որ դուրս գան,

որովհետեւ գծի կառավարիչներն իրենց  
գաղաղակը կըրնեն (?). ուղարկել զիւ-  
ղացիք միայն ազատ շունչ են քաշում  
այնտեղ, որտեղ իրենց ճանապարհը վեր-  
ջանում է. հաղորդակցութիւնը որովհետեւ  
կանոնաւոր չէ, շատ է պատահել, որ  
նոսող գիւղացիք մի քանի օրով սպասել  
են գնացքի գալուն, որ նոսեն. պատա-  
հել է, որ վաղոնում բաւականին ժամա-  
նակ եկել մօտեցել են իրենց վաղ գա-  
լու տեղը, և ապա գնացքը յետ դառնա-  
լով, իրենք էլ յետ են դարձել անձա-  
րացած. շատ ներուժիւն են քաշում գիւ-  
ղացիք: Զատ լա կըլինի՝ կամ չ'ընդու-  
նի ոչորի, կամ եթէ՝ ընդունում են,  
կանոնաւոր և կառավարելի գիւտութեամբ  
ընդունեն:

Զարթ, մարտի 28 ին, Թիֆլիս ժա-  
մանեց Վրաստանի նոր էքզարքս բարձր  
սրբազան Փլախանը: Քաղաքի տաճա-  
նում էքզարքսին զմեռուորեց ոստիկանա-  
պետը: Այդ տեղից ժամագրմներ մի  
վաշտի և Կովկասի կառավարչապետի  
պահնորդամբի կազմակերպի ուղեկցու-  
թեամբ նորին Բարձր սրբազնութիւնն  
իրեն համար յատկապէս պատրաստուած  
կառքով գնաց Քաղվէթի եկեղեցին, որ  
նրան զխաւորեցին Թիֆլիսի նահանգա-  
պետը, նահանգական արեւականութեան  
պաղատելու և քաղաքապետը: Եկեղեցի  
մանկիւս քաղաքապետին աղ ու հաց  
մատուց քաղաքի կողմից, շնորհաւորեց  
նոր էքզարքսի գալուստը: Քաղվէթի ե-  
կեղեցում կարճ աղօթելուց յետոյ նորին  
բարձր սրբազնութիւնը գնաց Սիոնի տա-  
ճարը, որ այդ ժամանակ գտնուում էին  
զանազան պաշտօնական և քաղաքացիա-  
կան բարձրաստիճան անձեր: Վրաստա-  
նի նոր էքզարքսը տաճարում օրհնու-  
թեան մի քաղաղ խօսեց: Աղօթելից յետոյ  
բարձր սրբազան Փլախանը մեկնեց էք-  
զարկարանը, որ նրան այցելեցին զի-  
նուորական և քաղաքացիական պաշտօ-  
նական անձեր և հոգեւորականութիւնը:

Վրաց նոր էկզարքս Փլախանը երէկ  
Սիոնի եկեղեցում պատարագը վերջաց-  
նելուց յետոյ, այցելեց Գորու եպիսկո-  
պոսին, Մեծ Իշխան Նիկողայ Միխայէլ-  
վիչին, կառավարչապետի օգնական Ա.  
Փրեզլին, նահանգապետ պ. Բըկովին և  
այլ պաշտօնական անձանց: Նորին Կայս.  
Բարձրութիւն Իշխան Նիկողայ Միխայէ-  
լովիչը նայն օրն և եթ փոխայցելութեան  
զնաց նորին բարձր սրբազնութեանը:

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը  
տեխնիքական ընկերութեան Բագուի  
ճիւղից մի հաղորդագրութիւն է ստացել  
այն մասին, թէ յիշեալ ճիւղը նաւթա-  
ղիւնարեւոյնների համագումարին կընե-  
կայացնէ իւր եղբակցութիւնը Թիֆլի-  
սում պոլիտեխնիկում բանալու օգտին:  
Բացի զընտելից, բագուի ճիւղը մտադիր է  
զմեկ Պետերբուրգի տեխնիքական ընկե-  
րութեանը, խնդրելով, որ նա իւր կող-  
մից նպաստի պոլիտեխնիկումը Թիֆլի-  
սում բանալու գործին:

Կիրակի օրը, մարտի 28-ին, Թիֆլի-  
սում, Բարեխի խնկայա փողոցում, պաշ-  
տօնական անձանց ներկայութեամբ բա-  
ցուեց պողարուծական գործանային ցու-  
ցահանդէսը: Մտղմանելից յետոյ պար-  
անդան Ն. Ն. Գէկիկին կարճաւոտ ճա-  
նով բացատրեց այդ ցուցահանդէսի նը-  
պատակն ու նշանակութիւնը:

Անտեղ ի ցուց է դրուած պտուղների  
առկի զիմացիւն և առկի լա տեսակ-  
ները: Ամբողջ ցուցահանդէսը զեռա-  
գում է արեւելեան ճաշակով զարդա-  
րուած երեք սենեակում, որոնցից առա-  
ջինն մէջն են տեղական և պարսկական  
չոր մրգեր, իսկ միւս երկուսի մէջ թարմ  
ու թաց մրգերէն՝ խնձոր, տանձ, սերկե-  
ւիլ, խաղող կային:

Ցուցահանդէսի տան ճակատը զարդա-  
րուած է գրօշակներով:

«Կապուկ»-ի տոնով Բագուի ուսումն.  
անձնագործիկ նիստում պ. պ. Թաղիւն  
ու Վեդիբովը ցանկութիւն են յայտնել  
պոլիտեխնիկումը Բագուում հիմնելու գէղ-  
քում նուիրել՝ առաջինը 100,000 ր. իսկ  
երկրորդը 1000 րոպեի:

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը,  
պատրաստել է 1976 թ. հոկտեմբերից  
մինչև 1877 թ. հոկտեմբերի ընթացքում  
ծնունդների ցուցակը, որտեղ այս տարի  
զինուորագրութեան են կոչուելու: Անուն-  
ների այդ ցուցակը Զատիկեան տօնից  
յետոյ պիտի կանխ քաղաքային վարչու-  
թեան մէջ:

Թիֆլիսի քաղաքապետը զիմել էր պ.  
Նահանգապետին, որ թիւղ տայ այս «Ձառ-  
չարանաց շարաթ»-ում համարներին  
զաներ մորթելու ոչ միայն սպանդա-  
նոցում, այլև Կուր գետի երկու ափին  
որոշուած տեղերում: Այդ թոյլտուութիւնն  
այժմ ստացուած է:

Վրաց «Վեկեթ» լրագրի հաղորդում է, թէ  
այս օրերս Քուրթալիսի նահանգում մնակ է  
Անա ճաւառածէ՝ անունով մի պատու կին,  
որը չնայելով 130 տարեկան էր, բայց մինչև  
վերջն էլ չէր կորցրել իւր առողջ տեսութիւնն  
ու լսողութիւնը:

Մեծ պատի այս վերջին շարժում  
«Նոր-Դար»-ը լոյս է տեսնում երեք  
անգամ: սոյն համարը երեքշաբթի,  
մարտի 31-ին, առաջիկայ համարը  
լոյս կը տեսնի ապրիլի 2-ին՝ հինգ-  
շաբթի իսկ միւսը ապրիլի 4-ին՝  
շաբթի օրը:

## ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

ԶԱՄԱՆՈՒՑ. — Թիմիս նոր նշանակուած  
ժամանակաւոր կառավարիչ գեր. Գրի-  
գոր եպիսկոպոս Գառնակեանի Համա-  
լի գաղթ սպասում է գաղական տօ-  
նիցից յետոյ:

— Սարափեի ձինից և ստուհումա-  
նիքներից յետոյ, վերջապէս ահա մի քա-  
նի օր է, եղանակը միգրացի է և արեւի  
երես կըն անսնում: Քաղաքում ոստիկ  
թանկութիւն է տիրում. ֆունար 11  
կապ. մինչ է, 3/4 կ. հացը, այն էլ սեւ  
և շատ վատ թիւրածոր: Գարմանը սեղ-  
ուել են ֆունտով ծախել: Գիւղացիների  
զրուցիւնն անտանելի է հացի թանկու-  
թեան պատճառով:

ՆՈՑՆ ՏԵՂԻՑ. — Մեր քաղաքի նախկին  
1895 թ. հարկահաւար պ. Ս. Գարուդա-  
չեանին տեղայն քաղ. վարչութիւնը  
դատի է ենթարկել մօտ 200 րոպե.  
զեղծման համար: Այս ամբողջ երեք տա-  
րուայ ընթացքում անշուշտ ոստիկանու-  
թիւնը կըպահանջէր նրանից այդ գու-  
մարը, եթէ ճիշտ լինէր այդ, մինչևեռ  
այդ տեսակ բան չի եղել: Մեզ շտա-  
նիցիներն, համար յատկապէս ցանկալի  
էր պարզուած տեսնել այդ խնդիրը, որը

կապ ունի մեր շահերի հետ... Սպասենք բացատրութեան:

ԱՐՄԱՆԻԻԻՅ.—Անցեալ օրը մի շատ ցաւալի դէպք պատահեցաւ. մի հայ նորահարս առաւօտեան թէյի պատրաստութիւնները տեսնելիս անզգուշութեամբ վառարանին այնքան է մօտեցում, որ յետեւից վրայի հագուստը բոցավառու է: Առաջին րոպէն չփութելով դուրս է վազում, այն ինչ դրսումը սաստիկ քամի էր փչում: Մի ակնթարթում կինն ամբողջապէս սկսում է վառուել: Թէև մարդը օգնութեան է հասնում և իւր ձեռքերը այրում է, սակայն կնոջ անկարելի է լինում ազատելու և որդման լին մի քանի ժամից՝ անտանելի տանջանքներ կրելուց յետոյ՝ վախճանուում է:

ԲԱՆԻՄԱՆԻՅ.— Թէ որքան ճշեւ է, չենք կարող երաշխաւորել, բայց հաստատապէս խօսուում է այստեղ, որ Մանթաշեանն և ընդ. զբաւեցեալը իւր ծառայողներին անխաբար երեք ամսուայ ուժերը պարգև պիտի տայ առաջնիկայ ամսին: Եթէ ճշեւ է, այն ժամանակ այդ առաջին դէպքն է իւր տեսակի մէջ նուէրի առատութեան կոթմից:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բազումի առաջին կարգի վաճառական պարոն Առաքիլ Ժառանգաւոր, անշուշտ զգալով ժողովրդի մէջ Ս. Գրքը և առհասարակ կրօնական բովանդակութիւն ունեցող գրքեր տարածելու կարեւորութիւնը, այս օրերս ուղարկել է մեզ մի հարիւր քաղիքի «Յիսուսի Բրիտանիկ երկրաւորականները և վարդապետութիւնը» խորագրով մեր աշխատութիւնից մի հարիւր օրինակ ձրիաբար բաժանելու:

Յայտնելով աղիւ պարոնին մեր անկեղծ շնորհակալութիւնը, հրապարակաւ յայտնում ենք, որ յիշեալ նուիրաբերած մի հարիւր օրինակը մենք ուղարկեցինք Թիֆլիսի, Գանձակի և Երևանի նահանգական բանաստեղծութեանց, ձրիաբար բաժանելու իրենց տեսչութեան յանձնարած բանաստեղծութեանց հայ բանաստեղծներին:

Տաճատ քան. Մարտիկան. ճամբի, 25 մարտի:

ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԳՅԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՂԸ

Այդ ժողովը տեղի ունեցաւ շաբաթ երեկոյան, մարտի 28-ին, Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդարանի դահլիճում: Թէև յայտարարուած էր ժամը 7 1/2-ին, բայց 8 1/2-ն էլ անց էր, որ հալիւ ժողովականները հաւաքուեցին ու վարչութեան նախագահի յայտարարութեամբ նիստը բացուած համարուեց: Նախագահողը յայտնեց, թէ ընդհանուր ժողովի պարագմունքները ընչ պիտի լինին\*, ապա խնդրեց ժողովականներէն, որ առ հաջորդը վճռելու համար ընդհանուր ժողովի նախագահ ընտրեն: Նախագահ ընտրուեց պ. Սար. Յարութիւնեանը, որի առաջարկութեամբ ընդհանուր ժողովը յոսկեպա պատուեց հանգուցեալ երեք անգամի յիշատակը: Ապա քաղաքական կարգադրաց անցեալ 1897 թ. մարտի 22-ին կայացած ընդհանուր ժողովի արձանագրութիւնը: Ես, որ առաջին անգամ բաղդ ունեցայ ներկայ լինելու այդ ընդհանուր ժողովին, որ ծանօթ է ինչ կուսակցութիւնների հակաճառութիւններին, պ. քաղաքական կարգադրաց արձանագրութիւնը ինձ վրայ էլ նոյն տաղանդութիւնը թողեց, ինչ որ վերջը նկատեցին պ. պ. Արաքսեանեանն ու Գեօրգիանը, այդ ան է՝ որ դուրս էր Գեօրգիանը ու միակողմանի: Ուրիշ տեսակ էլ չէր կարող լինիլ, քանի որ այդպիսի արձանագրութիւնները կարգուում են որոշ կու-

սակցութեան մարդկանց խմբակցութեամբ, որոնք իրենց թանին թիւս չեն տալի, ի հարկէ:

Վիճարանութիւններ եղան արձանագրութիւնը մանրամասն կամ համառօտ գրելու վերաբերմամբ, բայց ընդունուեց ղարձեալ հին ձեռք՝ այսինքն մանրամասն գրելու ձեռք, իսկ որպէս զի յիշողութիւնից ոչինչ չլիքիլի, հարց գրին, որ մի շաբաթից յետոյ կրկին հաւաքուեն, արձանագրութիւնը կարգան, լրացնեն ու հաստատեն, բայց այդ էլ անյարմար ճանաչուեց և կրկին հին ձեռք մնաց: Ըստ իս, արձանագրելու մանրամասն ձեռք՝ ապալիս հանգամանքներում՝ անյարմար է, քանի որ Ընկերութիւնը չկարող էր անհամաձայնութեան ձեռքում, մանրամասն վիճարանութիւնների ու անձնական յարձակումների արձանագրութիւնը ապագայում անօգուտ խոսքով թիւսներ թողնել պիտի տայ:

Այնուհետև անցան Վարչութեան և Խմբակցական Մասնաժողովի անցեալ տարուայ գործունէութեան: Գլխաւոր է ներկատել, որ ընկերութեան կազմած «Տեղեկագիր»-ը նոյն երեկոյ միայն բաժանեցին անդամներին, երկր ասելի շատ ընդհանուր լինելով չենթարկուելու պատճառով: Բայց էլ այնպէս, թեթեւիկ նախելով էլ անդամները կարողացան թեթեւութիւններ գտնել և բացատրութիւններ պահանջել: Վարչութեան նախագահը՝ նրանց իւր ուղած պատասխանը տալիս էր: Նկատողութիւններից գլխաւորներն էին՝ աշխատակից անդամների և գրքերի հեղինակների վարձատրութիւնը: Վարչութիւնը պէտք է աշխատի, որ ամեն հաշտաւ քաղաքում էլ աշխատակից Ընկերութեան անդամ ունենայ և հարկաւոր դէպքում նրանց որոշ օ/օ-ով վարձատրել, որպէս զի թէ գրքերը շատ տարածուին և թէ Ընկերութեան անդամների թիւն աւելանայ: Գալով հեղինակներին, բանահաւաքների և թարգմանիչների վարձատրութեան, ժողովը վիճարանութեան նիւթ գործերը վերջին տեսակի՝ բանահաւաքների և թարգմանիչների վերաբերմամբ տրուած վարձատրութեան շարք: Հեղինակները (վիպասաններ, բանաստեղծներ և այլն), որ արժանի են աւելի վարձատրութեան, դրան խօսք չեղաւ և չէր էլ կարող լինիլ, իսկ բանահաւաքների գործը պ. Ս. Մարտիկանը խիստ հեշտացրեց, դրա հակառակ՝ թարգմանիչների գործն էլ պ. Արաքսեանը հեշտ համարեց. բայց ոչ այս է և ոչ այն. եթէ ուշ ուշով մտածենք, կը տեսնենք, որ երկու դէպքումն էլ ձեռնարկողները որոշ դարգացում և նիւթի ընտրութեան ու դատարարութեան մէջ համոզութիւն պիտի ունենան, և որ այդ երկու գործի աշխատանքայ գոտարութիւնը միակերպ է. մէկը խօսեցնելու է կենդանի մարդուն, իսկ միւրը այն գիրքը, որից թարգմանելու է: Ուրեմն և այդպիսիների աշխատանքն էլ նոյն չափով է գնահատուելու: Ընկերութիւնը անշուշտ սխալուել է, որ թարգմանիչին աւելի է վարձատրութիւն նշանակել, քան բանահաւաքին:

Գ. Արաքսեանի կարծիքով Ընկերութիւնը իւր մարդկանց առաջարկած աշխատանքներին աւելի է ուշադրութիւն դարձնում, քան հակառակ կուսակցութեան և այդ բանը ապացուցանելու համար օրինակ բերեց պ. Ս. Քաւախանի «Խաղաղ սոգայ» գրութեամբ, որ Ընկերութիւնը հեղինակին քիչ վարձատրելու համար տուել է գրքին «Նիւթ»-ը ժողովրդական կենտրոնը՝ անունը, թէև գրքի բովանդակութիւնը և նոյն իսկ իրեն՝ Ընկերութեան կազմած գրքերի ցուցակը ցոյց են տալիս, որ դա աւելի «վէպ» է, քան որոշեց գրութեամբ, քան ուրիշ քան:

Վիճարանութիւններ եղան նաև Ընկերութեան Վարչութեան մի վճելի գէմ, որի գործիւնամբ գրքեր չէին ուղարկում այն խմբակցատները, որի փոխարէնը լրագիր չէին ստանում: 2ը

նայելով պ. Քաւախանի առաջարկութիւններին, ընդհանուր ժողովը միաձայն որոշեց և կարեւոր ու օգտակար համարեց, որ Ընկերութեան յոյս տեսած գրքերից ուղարկուի տեղական բոլոր հայ խմբակցատները: Ժողովի վերջը, ինչպէս որ յայտարարութեան մէջ յիշուած էր, կայացաւ պաշտօնատար անձերի ընտրութիւնը:

Ընկերութեան Տեղեկագրի մէջ արգելու է թէ Վարչութիւնից երեք հոգի և խմբ. Մասնաժողովից վեց հոգի դուրս են գալիս. բայց զարմանալով տեսանք, որ այդ դուրս եկողներից ոմանք նորից ղրկին իրենց տուփերը և քուէակրուեցին ու վերընտրուեցին: Արդեօք դա աչքահապտութիւն չէր...

Հակառակ կուսակցութիւնից գրեթէ մարդիկ չկային:

Ինձ ասացին, որ ուրիշ կերպ էլ չի կարող լինիլ: Հրատարակչական Ընկերութիւնը 1891 թուականից զարգանել է իսկապէս հասարակական ընկերութիւն լինելուց, երբ ամեն տեսակ կուսակցութիւն տեղ ունէր, ազատ կարող էր գործել և յօգուտ Ընկերութեան միմանց հետ մրցել. վերոյիշեալ թուականից զաւանակուող ընկերութիւն է, որ մի քանի մարդկանց ձեռքում խաղաղ է դարձած, բոլոր լուրջ մարդիկ վաղուց հեռացել են այդ «Ընկերութիւնից»՝ չկամալով այժմեան գեղափոխների գործը դրած վատ դէպքով կուրել...

Սա ցաւալի է:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐԱԿԱՆՆԵՐ

(«Նոր-Գար»-ի թղթակցից)

ԹԱՐԻՔԻ, 22 մարտի —Գրեցի ձեռք, որ այժմեան հանգամանքներում Թուրքիայի հայ հասարակութիւնը աւելի, քան երբեք կարելի ունենալով մի ռուսահայտակար կայսրութիւն, մի առանձին ժողով կայացրեց տեղիս առաջնորդարանում այժմեան յաջորդի մասնակցութեամբ և որոշեց, որ հայը Սարաջեանը գնայ Ս. Եփրատին և ներկայանալով Հայրապետին, յայտնէ ժողովրդի ցանկութիւնը, մի ռուսահայտակար առաջնորդ խնդրելով Թուրքիայի համար: Հայը Սարաջեանը զինելով ժողովրդի թախանաւանքին, իւր հրաժարականն արդէն ժամանակին ուղարկել է ազգին Հաւաքական:

Ամայս 16-ին հայը Սարաջեանը մի հեռագիր ստացաւ Վիսապուս Հայրապետից, որի մէջ նորին Օծութիւնը յայտնում է, որ Քէրանի այժմեան յաջորդ հայը Արաքսեանին նշանակում է ժամանակաւոր յաջորդ Թուրքիայի համար, իսկ Սարաջեանը համար նշանակուած է և արդէն ճանապարհ է ընկել իւր տեղից հայր խաչատուր վարդապետ Գաղան, որ երբեմն կառավարել է եղել Պարսկաստանում, իսկ մինչև նրանց նշանակեալ տեղերը հասնելը, պատուիրում է հայը յաջորդին հետնադալ Թուրքիայի:

Հայը Սարաջեանը ամայս 19-ին այցելեց ընդհանուր նահանգապետ Ամիր-Նիզամին մի քանի հարկաւոր գործերի համար և սիրալիք ընդունելութիւն գտնելով՝ մօտ երկու ժամ մնաց նրա մօտ:

Միևնոյն օրը հայը Սարաջեանի մօտ եկաւ տեղում գտնուող տաճկաց ընդհանուր հրապարտուի փոխանորդը մի քանի կայսերական գործերի մասին խորհրդակցելու:

Ամայս 22-ին նշանակուած է թէ Լիւաւա թաղի ժողովրդական գրադարանի և թէ խնայողական գանձարանի ընդհանուր ժողովը, ուր պիտի կարգադրուին թէ գրադարանի և թէ ընկերութեան ընդհանուր հաշիւները. ապա ընտրուելու են գրադարանի և ընկերութեան անդամները: Խնայողական գանձարանը մի քանի տարի է, որ գոյութիւն ունի. ընդհանուր գրադարանը շահեցնում են անխոր թոյր վաճառականները ձեռքը-

տու պայմաններով և ինչպէս լուծու ենք, իւր հիմնուելու օրից մինչև այժմ բաւական զուտար է աւելացել ընդհանուր գրադարանի վրայ: Այդ ընկերութեանը կարող է ամեն մարդ անգամ գրուել իւր կարողութեան չափի մի գումար տալով, որի համար ընկերութեան յանձնաժողովի անդամները մի անդրադարձել է արւում նրան:

Որովհետև խօսքս գրադարանի մասին է, աւելորդ չեմ համարում յայտնել այն անձերին, որոնք լրագրներով կամ գրքերով կամենում են նպաստած լինել այստեղի գրադարաններին, թող հասցեն ուղիղ գրեն, որովհետև այստեղ գոյութիւն ունի երկու գրադարան և շատ անգամ մէկին նուիրած լրագրը հասցէն անորոշ լինելուն համար՝ միւսն է վերցնում և այդպիսով խանգարում է կարգը:

Լիւաւա թաղի գրադարանին նուիրողները պէտք է յիշեն «Լիւաւա թաղ», իսկ Լալալի գրադարանին նուիրողները յիշելու են «Լալա թաղ»:

Միևնոյն կարող ենք ասել այն անձերին, որոնք ուզում են գրադարանի նուիրաբերութիւններ անել տեղում գտնուող հայահաջ բարեգործական երկու ընկերութիւններին, որոնք միևնոյն նպատակն ունին և միևնոյն տեսակ են գործում: Լալալի հայահաջ ընկերութեան նպատակները յիշելու են ուղիղակի «Արարատականի» հայահաջ լարեգործական ընկերութիւն», իսկ Լիւաւայինը պէտք է գրեն «Լիւաւա թաղի հայահաջ ընկերութիւն»:

Յ. Խերովինեան

ՆԱՄԱԿ ՓԱՆՍԻՄԱՅԻՅ

(«Նոր-Գար»-ի թղթակցից)

ՊԱՐԻՅ, 24 մարտի (ն. տ.) — Պարիզի և Փրանսայի բոլոր թերթերը մի քանի շաբաթ է ի վեր — դու մի քանի շաբաթ ևս կըտես — դրադուած են Ժեռնալայի անդամներու մասնակի ընտրութեան, որ տեղի կունենայ գաւառներում մէջ:

Ամեն որ գիտէ թէ ըստ Փրանսայի Հասարակապետական Մասնադրութեան, երկրին բոլոր զլիաւոր գործերը կըկատարուին խորհրդարանի (Parlement) միջոցաւ, որը կըբաղկանայ երկու սենեակներէ (Chambres), մին՝ Երեսփոխանաց սենեակ (Sénat) Երեսփոխանի և միւսն՝ Երեսփոխանաց սենեակ (Cambre des Deputés): Վերջին սենեակի անդամները, այսինքն երեսփոխաններն (dépnté) չորս տարուան համար կ'ընտրուին ընդհանուր քուէարկութեամբ: Այս երկու երեք ամսին՝ այդ չորս տարինքու պայմանաւ՝ ժամ պիտի լրանայ, այս պատճառաւ թերթերն այժմէն նոյն ընտրութիւններով կըբաղկան ամեն օր:

Թերթերուն նիւթ հայթայթող ուրիշ խնդիր մի ևս հետեւան է: Պարիզի խիստ ծանօթ, աշխարհային ազդեցական անձնաւորութեան մի իշխան Սականի հայրն, որ Գիւրմանից մէջ դուռն էր և գերմանական կայսրութեան Ապարանիների սենեակին մէջ տեղ ունէր, երկու օր է ի վեր մեռել է, որով նրա որդին իշխանն Սականի որդիեցին, ժառանգական կարգով դուռն Սականի եղաւ և իրաւունք ունի իւր հօր տեղը թերթի Գիւրման Ապարանից մէջ բազմել: Այդ խնդիր է, թէ իշխանն Սականի (այժմ դուռն Սականի) Փրանսայի լինելով պիտի գնայ իւր հօր տեղն ունենալու, այսինքն գերմանացի լինելու:

Թերթերին մեծամեծ յօդուածներ կը գրեն նաև Արեւելի մէջ տեղի ունեցած հակապետական կամ հակահրէական ցոյցերու մասին: Արեւելի քաղաքն հրատարակող հակահրէայ (anti-juifs) անուն թերթին խմբագրական, Գրեյֆուս-Ջոլայի խնդրին առթիւ մի քանի օր առաջ մեծ միթիին մի սարքած լինելուն և հրէից դէմ տեղացի ժողովուրդն գրողը անուն լինելուն — որով այլևայլ հակահրէական ցոյցեր տեղի են ունեցել —

ձերբակալուած է տեղացի կառավարութեան հրամանով: Այս ձերբակալութեան վրայ ժողովուրդն աւելի ևս զրգուած, ցոյցերն աւելի ևս ազդու և քաղաքի ընթացքն է և դու պիտի ընէ, մինչև որ խմբագրականն ազատ արձակուի:

Ռ. Ջահ-Մելիքեան.

ԲԱՆԱԲԱԿԱՆ

ՄՊԱՆԱՆ ԵՒ ՄԻԱՅԵԱՆ ՆԱՅՆԳԵՐ. — «New York Herald» լրագիրն ամենին չի տարակուսում, որ պատերազմն անխուսափելի է և Գուրայի մասին իւր ստացած վերջին տեղեկութիւնները հրատարակում է «Պատերազմի նախօրը» վերնագրի տակ: Եթէ հաւատանք «Berl. Tagebl.»-ի Մարտիի թղթակցին, Սպանիայում նայեալս այլ ևս յոյս չունին, որ զորքը կարելի լինի հաշտութեամբ վերջացնել: Թղթակցին այդ տրամադրութեան նշանները մէկն է համարում այն հանգամանքը, որ սպանիացի հարուստները հանգանակութիւն են բաց արել 1,000 միլիոն պիստոյ հաւաքելու պատերազմի ծախքերի համար:

ԱՆՍՏՐԻԱ-ՄԱՆԳԱՐԻԱ.— Վեննայից հեռագրում են, որ չինական ջրերում միւս պետութեանց պատերազմական զորաւորների շարքում շուտով կը ծածանի և առաքիւս-անգլիական պատերազմական զորաւոր: Այդ բանի համար Պոլայից ուղարկուած է «Kronsberg» գրահակիր նաւը: Գառավարութիւնն այդ նաւը չինական ջրերն ուղարկելով՝ նպատակ ունի պաշտպանելու իւր առեւտրական-քաղաքական շահերը:

ՓԱՆՍԻՄԱ.— «Figaro»-ն հաղորդում է, որ Ջոլայի գործի մասին վճարելի գաւառական անդամների խորհրդակցութիւնը երկար չի տևել, և վճար կայացած է գրեթէ միաձայն: Միւս կողմից, «Echo de Paris»-ն պնդում է, որ գաւառական ձայները բաժանուած էին հետեւեալ կերպով՝ 9-ը վճիւր բեկանեղ կողմն էր, իսկ 4-ը հակառակ: Դէպքն այնպէս բերեց, որ Ջոլան արգարացած էր իւր ծննդեան տարեդարձի օրը: Լրացել էր նրա 58 տարին: Այդ օրը նրա մօտ շատ հիւրեր կային, և ամբողջ տունը լիքն էր ծաղիկայ նուէրներով: Մինչև վերջին րոպէն Ջոլան տրամադրել էր կարծիքու, որ իւր բոլորը կ'ըմբօժուի: Բայց ժամը մէկին եկաւ Լաբորին և հաղորդեց նրան ուրախալի լուրը. յետոյ եկան Գլխաւոր եղբայրները: Այնուհետև Ջոլան ստացաւ բազմաթիւ շնորհաւորանքներ. շնորհաւորում էին այս անգամ ոչ թէ նրա ծննդեան օրը, այլ — յաղթանակը:

ՓԱՆՍԻՄԱՅԻՅ ՄԱՄՈՒՐԸ ՋՈՒՅՑԻ ԳՈՐԾԻ ՄԱՍԻՆ

Վճարելի գաւառական որոշումը, որով բեկանեղ է Ջոլայի գործի մասին եղող ռուսական զաւառական կայացրած վճիւրը, ինչպէս և պէտք էր սպասել, աստիկ կատարեցել է հակազդարձութեան մասով: Բերքը մի քանի նմուշ լաններն: «Petit Journal»-ն ասում է. «Այդ աժօթայի և երկվոր որոշման լուրը, որով վերջանում են գեներալ Գոնզլի դատաւարամբ մի շարք խորդաւանքները, կարող է սպառնալ ամբողջ Փրանսիան: Սակայն կուրի ընդհանուր ընկացքը կախուած չէ դատական անակնկալութիւնից, և միւր կարծում ենք, որ խոսքարանները յետ կ'ընտանջան ընդհանուր անկեղծների բռնկման առաջ: Բայց ինչպիսի տխուր, որդալի պատմութիւն: Ինչպիսի խառնաշփոթութիւն: Ինչպիսի անիշխանութիւն: «Intransigant».— «Թայմս»-ը ասում է (վճարելի գաւառական նախագահը) ղեկավարուած գաւառական որոշումն այն հետեւեղը կունենայ, որ կառավարու-

\*) Տես հրատ. Ընկեր. Տեղեկագրի վերջին երեքը:

թիւնը ստիպուած կըլինի անկ երկու-  
սից մէկը—կամ դատաւարտել իւր Զո-  
լային կամ թէ տեսնել, թէ ինչպէս բո-  
լոր ընկերակարական հայրենասէրները,  
ամբողջ զօրքը, փաստաբանները մեծ մա-  
սը և բարձրագոյն ասպետները մեծ մա-  
սը իւր ժողովրդի անհաղթելի անհաղթա-  
նութիւնը դէմ կըլինան զաւաճան-  
ներին: Վճարելի դատարանը կառա-  
վարութեան ըստ սովորականին մա-  
տոյց այն ծառայութիւնը, որ նա օգու-  
տում էր այդ դատարանին: Բայց կառա-  
վարութիւնն այդ ծառայութեան համար  
աւելի թանկ կըլծարի, քան գինը է:

«Libre Parole».— «Դատաւարութեան  
միջոցակետին պատկանող բոլոր աւա-  
զակները կըլցնեն: Նրանք հնարաւորու-  
թիւն կունենան անարգել խոստովել  
սեղանակու երկրի մէջ, քստմեկի վի-  
րաւորները թափելու զօրքի վրայ,  
հատապաշտ լինելով, որ անպատիւ կը  
մնան: Անցեալները օրէնքի բարձր էին  
դատուած գործեր, իսկ այժմ—դատա-  
ւարութիւնը: Ի՞նչպիսի խոստովանութիւնը:  
Այսպիսի լեզուով են խօսում Դաւայ-  
ֆուսին հակառակ և միւս լրագրները:  
Մնացած բոլոր թերթերը, մինչև ան-  
գամ նրանք, որոնք չեն համակրում  
Դաւայֆուսի օգուտն եղած աղիւսացիան,  
չեն թաղանթում, որ երգաւանդները դա-  
տարանի մէջի բեկումը մի ապուսկ է  
հանդիսանում: Այնպիսի միջնորդութեան  
համար:

«Figaro»-ն ասում է. «Կառավարու-  
թիւնը պէտք է գիտնայ, թէ ինչ է ա-  
նում, և կան սխալներ, որ նա չպէտք է  
գործի: Զի կարելի զինուորական մի-  
նիստերն ուղարկել դատ յարուցանելու  
նրա համար, որ երկու ամիս յետոյ  
վճարելի դատարանում ասին, որ նրա  
զանգուան ապօրինի է: Դեռ ի՞նչ բու-  
րանի մէջ մենամարտերից մէկի ժամա-  
նակ նրա ամբաստանը չարձակուի, թէ և  
լցնողը ուժաւոր երկու գնդերային էին:  
Այդ բանի վրայ շատ էին ծիծաղում:  
Այս բոլորը մի քիչ յիշեցնում է երե-  
կուայ պատմութիւնն այն տարեկո-  
թեամբ, որ այս անգամ դատարանութեանը  
խառնում է մի քիչ անհանգստութիւն  
և դառնութիւն:

«L'Aurore»-ը նկատում է. «Զինուո-  
րական միջնորդին լու հաստ ապո բո-  
լոր արշաւանքի մէջ: Քիչ համարձակու-  
թիւն չէր հարկաւոր, որ նա կամենար  
բոլոր զօրքը էստեղծագործութիւնը:  
Դէպքերն արդարացի այդ համարձա-  
կութիւնը, որովհետեւ ամեն բան—մինչև  
անգամ անկարելի—յաջողուեց աւելի  
քան կարելի էր յուսալ: «Յաղթութիւն»  
—աղապակց Բիլիոն: Բայց գործին  
խառնում է վճարելի դատարանը, և  
հաս մի յաղթութիւն ընկած է գիտնելի:  
«Սա յիշատակութիւն է» —աղապակց  
է նա:—Այն, գնեկալ, մի յիշատակութիւն  
է, որը գործ չէր նախատեսել:—  
արդարութեան յաղթանակը:

«Petite Republique».— «Եւ այսպէս  
գնեկալ Բիլիոն կը կանչի զինուորական  
դատարանի անդամներին և կըհարցնի.  
«Նշանակ է վերադառնալ: Պատկեր:  
Ուղիւմ էք գահաւոր տալ: Այս հարցին  
պարոն զինուորականները կը պատա-  
նան: «Աւելի լու է, դուք ասացէք  
մեզ, պարոն մինիստր, ինչնեքոն է վերա-  
դառնալ—պատկեր, թէ մի ուրիշ բան,  
և պէտք է արգելք, որ մենք գահաւոր  
տանք. մենք ինքներս այդ չզիտենք:  
Մենք իրաւունք ունենք վերադառնալ և  
գահաւորելու իշխանութեան հրամա-  
նով միայն: Այդ է պահանջում հնազան-  
դութիւնը: Եւ հաս, եթէ գնեկալ Բի-  
լիոն կըհարցնի վերադառնալ, նրանք  
կը վերադառնան, եթէ հրամայ չվերա-  
դառնալ, չեն վերադառնալ:»

Ինչպէս երևում է այսօրուայ հեռա-  
գրներէ, զինուորական միջնորդը հրա-  
մայել է նրանց վերադառնալ...

## ԽԱՆԼՈՒԵՐ

Անտիքոն մարդկանց մի դաս.— Մի անգլիա-  
ցի դատարան անտիքոն մարդկանց հետեւող դա-  
սին է տեսել:

Մեղադրուած էր ընտանեկի հայրը մի պա-  
տուար բանուոր, որը անգործութիւնից ու  
կարելիք ստիպուած գործացել էր հացթուխի  
խանութից մի հաց իւր երկխանների համար:  
Վիաներէն լսելուց յետոյ դատարանը յայտնեց  
դատաւարութեան. «Դուք արգելադրուած էք,  
թէ և, իսկապէս, դուք օրէնքով նոյն մեղքն էք  
գործել, ինչ որ մի ուրիշ ժամացոյց գործացողը:  
Եթէ ևս իբրեւ դատարան վարուի, պարտաւոր  
ենք ձեզ բանտարկութեան մատնել, բայց օրէնք-  
ներն երբեմն լինում են անմասնած ու խիստ և  
զբա համար, հնազանդուելով խցիւն ձայնին,  
ևս ձեզ դատաւարութիւնից արդատում են, իսկ  
քրիստոնէական պարտաւորութիւնն կատարե-  
լով ևս զիստաբնի մէջ մի ֆունդ ստեղծել են  
զգուշ և առաջարկում իմ դատարանի վար-  
չութեան պաշտօնականներին նոյնը անելու, որ-  
պէս զի կարելի լինի ձեզ և ձեր ընտանեկին  
աղատել սովի տանջանքներից:

Մի քանի րոպէսով վնասնք դատարանի հը-  
րուելի համաձայն՝ ժողովուրդը հարկը ֆունդ  
ստեղծելուց աւելի, որը այնպէս է թէ յանձ-  
նուցաւ գործող գործին: Բայց դատարանը դա-  
տար Գեո չէր վերջացրել. մեղադրուածին արդա-  
ւարացնելուց յետոյ, նա դարձաւ մեղադրող հա-  
յրութիւնն այս խօսքերով. «Դուք չէք երկմտի,  
որ ձեր հացը գործացողին բանտարկութեան կը  
մատնեն, բայց նրա միակ տեսքը բաւական էր  
ձեզ համոզելու, թէ նա ինչպիսի սովի տա-  
նջանքներ է կրել:

Նա կարող էր բանտ նստել և յալիտեան ա-  
րատաւոր անունը ժառանգել, իսկ դուք, կուշտ  
և փրփուած, ի հարկէ կըմտածէք թէ այդպէս  
էլ պէտք էր վարուի: Բայց ևս ձեզ կըպաշտ-  
պանէի, եթէ տեսնէի, որ դուք գոն մի պէս  
նստիւնէր: Գործողի օգտին, քանի որ բոլոր  
նեղակա եղողները այդ աղին, որքան կարող  
ցան: Դուք չխցնացէք խցին, ևս էլ չեմ իմը-  
հալու ձեզ: Եղիտարէ թաղուհու օրինաց հա-  
մաձայն, որ ասում է, թէ խառնութեանը եթէ  
չի հետեւում իւր խանութին, կըդատաւարտուի  
մի օրուայ բանտարկութեան, այն հիման վրայ,  
որ թողնելով իւր խանութը անհոգ, նա զայ-  
ն թաղիցնում է քաղաքից: Երբեք այդ յօդ-  
համաձայն ևս ձեզ ենթարկում են մի օրուայ  
բանտարկութեան և դատարանական ծախսե-  
րի վճարման, և թո՛ղ այս վճիռը գաւ լինի  
այն մարդկանց, որոնք անտիքոն են:

## ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 26 մարտի.— Մարտի  
25-ին, ռուսադաւան արարողութեամբ մը-  
կըրտուցեան Պետերբուրգում գտնուած  
նետորական եպիսկոպոս Մարիինը, վար-  
դապետ Ելիան, Գեորգ Բեշնաով և Սե-  
րգի Բաղալով քահանաները և մի զմիւր,  
իրենց սիրելի-քաղցիկական հօտի հետ:  
Կարողութիւնն ժամանակ օրեր-պրիւրե-  
րի օգնականը յայտնեց, թէ Թաղաւոր  
Կայսրը խնդրել է իւր անկեղծ շնորհա-  
ւորանքը յայտնել նորամուկրաւորներին:  
Եպիսկոպոսի հետ ռուսադաւանութիւն է  
ընդունում իւր հօտը թուով 15,000 հոգի:  
ԼՈՒՆԴՈՆ.— («Times»): 25-նոտանը  
համաձայնեց գոհացում տալ ֆրանսիա-  
կան պահանջներին:

ՈՒՆԴՈՆԳՏՈՆ.— Պատգամաւորների ժո-  
ղով անգամները գահաւոր համայնքների  
բանկերներից հեռագրներ են ստացել,  
որոնցով խնդրում են պաշտպանել խա-  
ղաղութեան իմաստուն քաղաքականութիւ-  
նը: Այսպիսի հեռագրներ ստացել է և  
Մակ-Կլինէլը: Դեռ պահանջներ նիտի գու-  
մարուցին հաշտութեան մի այնպիսի  
ծրագրի մշակելու, որ կարողանան ըն-  
դունել թէ ապստամբներն և թէ Սպա-  
նիան: Կարծում են, որ նախագահի յայ-  
տարարութիւնը կը յետաձգուի:

ՈՒՆԴՈՆԳՏՈՆ.— Մակ-Կլինէլը որոշեց  
յայտարարութիւնը մինչև երկուշաբթի  
չուղղել պատգամաւորների ժողովին: Անգ-  
լիայի, Ֆրանսիայի, Դերմանիայի, Աւստ-  
րիայի և Իտալիայի դեսպանները մի հա-  
ւաքական յայտագիր կազմեցին, որով ի-  
րենց միջնորդութիւնն են առաջարկում  
հաշտութեան օգտին: Յայտնի չէ, յայ-  
տագիրն արդէն յանձնուած է, թէ ոչ:

ՊԵՐԴՅԱՆ, 27 մարտի.— Բիւրջին ընդու-  
նում է վերջնականապէս: Պատգամա-

ւորների ժողովն ու սենատն արձակուե-  
ցին մինչև յունիսի 1-ը:

ՎԵՆԵՍԱ.— «Polit. Corr.»-ը հայտարարում  
է, որ Կրետէի ուսուց, ֆրանսիական,  
անգլիական և իտալական նաւերի հրա-  
մանատարներն իբր թէ լիազօրութիւն  
են ստացել Կրետէի ազգային ժողովի  
դեկլարացիոն անգամների հետ համաձայ-  
նութեան գալու մի այնպիսի վարչու-  
թիւն կազմակերպելու, որը մէջ ներկա-  
յացողներն մասին ընտանեկների երկու  
մասից էլ: Դեռ պահանջներ մշակած և պե-  
տութիւնների ընդունած հիմունքների  
համաձայն, այդ ծրագրի իրագործումն ա-  
ռաջ կախուած է փոխաւորութիւն ընդու-  
նելուց:

ՄԱԴՐԻԴ.— Մադրիդի ամբիկիան հիւ-  
պատառութեան գործերը յանձնուած են  
անգլիական հիւպատոսարանին: Ուաշին-  
տոնի սպանիական դեսպանը գործերը  
յանձնեց ֆրանսիական դեսպանին: Դի-  
չերը պակցի նոր յորդոքներ են ստա-  
ցուած: Միջնորդները երկրորդ անգամ  
խորհրդի հաւաքուելով պատասխանեցին,  
թէ չափազանց ուշ է, որովհետեւ արդէն  
որոշում է կայացած:

ՈՒՆԴՈՆԳՏՈՆ, 28 մարտի.— Ընդհա-  
նոր-հիւպատոսը Լին Նաւանից մեկնում  
է շարթ օրը:

Կ. ՊՈԼԻՍ.— Երեկ Դուռը մի շրջա-  
րակի ուղարկեց թրքական դեսպաննե-  
րին: Այդ շրջապատակի մէջ Դուռը  
ցանկութիւն է յայտնում, որ շատ չու-  
տով Կրետէում գործադրող ինքնաւա-  
րութիւնը, պահպանելով Թուրքիայի գե-  
րեշխանական իրաւունքները:

ԿՆԴՆԻՆ.— Անգլո-հոլանդական զօրքի-  
րը, Կիչները հրամանատարութեամբ,  
յարձակում գործեցին դերվիշները վրայ  
և տրեքցին Մահմուդի ամբարանները:  
Դերվիշները զգալի կորուսաներ ունե-  
ցան: Յարձակումը պատուեց կատարելա-  
յաջողութեամբ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.— Պեկինի ուսուց հրա-  
մանատարին արտաքին գործերի մի-  
նիստը ուղղած հեռագրերը. «Բարձրա-  
գոյն հրամանով ձեզ յանձնարարում է  
նորին մեծութեան Բողոքիսանին յայտնել  
նորին Կայսերական Մեծութեան հետե-  
ւալ ողջոյնը. «Անկեղծ գործնականու-  
թեամբ իմացանք Մենք Մեր հաստատա-  
րատարից ձեզը մեծութեան իմաստուն  
որոշումը, որի գործութեամբ ցղուն-լի-  
եամենի միջնորդներին հրամայում էր  
ստորագրել այն համաձայնութիւնը, որով  
Ռուսիային են զիջուած Արտուր և Տալիե-  
վան նաւահանգիստները, համապատաս-  
խան հոգեւոր և շրջակա տարածու-  
թեամբ, այլ և որով արտօնութիւն է  
տրուում Պարտ-Արտուրը երկաթուղու գծով  
միացնելու Միւրիկ մեծ երկաթուղու հետ:  
Այդ համաձայնութեանը Մենք պատմա-  
կան մեծ նշանակութիւն ենք տալիս,  
որովհետեւ դա, անտարաբնոյ, կը նպաս-  
տէ այն բարեկամական կապերի աւելի  
ամրապնդմանը, որ դարեւից ի վեր գո-  
ւութիւն ունին երկու հարկան ընդա-  
նակ պետութիւնների միջև և որոնք  
այնքան պարզուէն համապատասխանում  
են երկու պետութեանց շահերին: Ի բո-  
լոր սրտէ ողջունում ենք ձեզր մեծու-  
թեամբ և ցանկանում ենք բաղաւոր  
թաղաւորութիւն:

Պեկինի ուսուց հաւատարմատարի  
պատասխանը. «Հանդիսաւոր ուղիւսու-  
թիւնը կայացաւ այնպէս: Առաջուայ բո-  
լոր ուղիւսութիւններից այս ուղիւսու-  
թիւնը տարբեր գոյն ունեցաւ. ինձ  
թոյլ տրուեց բարձրանալ գահի աստի-  
ճանները, որպէս զի ուղիւսակ իմ ձեռ-  
քով յանձնեմ նորին մեծութեանը Թա-  
ղաւոր Կայսրի հետագիրը: Իմ ձեռքից  
ընդունելով հեռագիրը, բողոքիսանը պա-  
տասխանեց հետեւեալ ձևով. «Հաղա-  
ղանք ուրախութիւն է պատրաստել ինձ  
նորին Մեծութեան խոր-բարեկամական  
հեռագիրը: Մենք երկու պետութեանց  
աւելի քան 200-ամաւայ բարեկամութիւնը,  
որ վերջին ժամանակ նորից հաստա-  
տուած է դաշնագրով, այսուհետեւ աւելի

ևս կամրապնդուի: Անկեղծ բարեկամու-  
թիւնն ու միախաղարձ շահերի միութիւնը  
կընդապաստին երկու ազգութեանց բարո-  
ւութեան: Խորհրդում են ձեռք, պ. հաւա-  
տարմատար, հեռագրով հաղորդեցէք իմ  
այս խօսքերը նորին Կայսերական Մե-  
ծութեանը իմ սրտագին ողջոյնիս հետ  
միասին»:

ՊԵՐԴՅԱՆ.— Էստեղծագործին արգարացնող  
զինուորական դատարանի անգամները  
ժողովուրդին քննելու երկու խնդիր,  
պէտք է արգելք Զօլայի դէմ գահաւոր  
տալ դատարանին և պէտք է արգելք  
Պատուար լեզուին չքանչանի կանցի-  
րին գահաւոր տալ Զօլայի դէմ, իբրեւ  
այդ օրէնքի կաւալէրի դէմ: Դատարանի  
անգամները որոշեցին դատ յարուցանել  
Զօլայի դէմ և հանդէս գալ իբրեւ քաղա-  
քացիական պահանջատէրեր, ընդ սմին  
դատարանի անգամները ցանկութիւն  
յայտնեցին, որ մինիստրը Պատուար  
լեզուին կանցեւրին գահաւոր տալ՝ Զո-  
լային այդ շքանշանի կաւալէրների ցու-  
ցակից հանելու:

ԻՍԿՈՆՍՏԱՆ.— Առաջին մինիստրն ըն-  
դունեց մի պատգամաւորութիւն պար-  
լամենտի երկու պատանների կողմից, ո-  
րոնք մտաւորաւ մի որոշում էին ընդու-  
նել Ռուսիայի և Դերմանիայի գործողու-  
թեանց կապակի դէմ, և որով պահան-  
ջում էին, որ ճափոնական գործերը մը-  
նան Վէյ-Գայ-Վէյ: Մինիստրը հրա-  
ժարուեց հաղորդել կառավարութեան  
քաղաքականութիւնը:

ԼՈՒՆԴՈՆ.— Պեկինից հեռագրում են,  
որ չինացի կառավարութիւնը վճարել է  
Ջանհայեց կղզանի մոլոն հեռաւորու-  
թեան վրայ գտնուած Վուլուեց նաւա-  
հանգիստը բաց անել միջազգային առե-  
ւարի համար, դաշնակցների հիման վրայ:  
ՊԵՐԴՅԱՆ.— Զօլայի գործի երդուեանը  
ընդապառնում կըլինուի միայն պար-  
լամենտական ընտրութիւններից յետոյ:

ՈՒՆԴՈՆԳՏՈՆ.— Կառավարութիւնն ե-  
րեկ քննում էր պետութիւնների յայտա-  
գրելը: Սակայն, աւելի ևս, որ այդ յայ-  
տագիրն արգելադրութիւն չի ունենալ իրե-  
րի գրութեան վրայ: Պատերազմն ան-  
խուսափելի է: Առում են, որ Դերմա-  
նիան, Ռուսիան և Իտալիան միացել են  
ընդհանուր առաջադրութեանը միւս պե-  
տութիւններին սիրաշահելու համար,  
բայց նրանք անտարբեր են դէպի այդ  
խնդիրը:

ՄԱԴՐԻԴ.— Դեռ պահանջներ այցելեցին  
Դուրինին, այդ պատճառով մինիստրները  
խորհրդի պումարուեցին և վճարեցին հաշ-  
տութիւնն տալ Կուրայի ապստամբներին:

## «ՆՈՐ-ԴԱՐ»-Ի ՊԵՏԱՍՄԵՆՆԵՐ.

ՎԵՆԵՍԱ. «Հանդէս Ամսօրեայ»-ին: Մեր  
լուրթիւնը Զեզ գարմանը է պատ-  
ճառել, որովհետեւ, ինչպէս գրում  
էք՝ «բարդական օրէնքները կը  
պահանջեն» որ մենք մեր ընթեր-  
ցողաց Ժողովուրդին հետ Վատահա-  
րաւի գրութեանը տրուած պա-  
տասխանը. և սուղացում էք.  
«Նոր-Դար»-ի մէջ չենք կարծիք որ  
audiat et altera pars վճիռը  
(?) չարգելի:

2էք սխալուած. փողոցային թեր-  
թերն են, որոնք audiat et al-  
tera pars-ը չեն ընդունում:

Մենք հրատարակում ենք և պա-  
տասխանը այն գրութեան, որ մենք  
հրատարակել ենք: Բայց ասացէք,  
խնդրում ենք, միթէ Միլիթարիան  
վաղիկ գրադարանի վարչութիւնը  
երբ և ինչ մեզ մի որեւէ հերքումն  
նստաւի, որ մենք անցեալ պատ-  
հաւարակել ենք: Ցիւեալ հա-  
տատուութիւնից մենք ոչ մի հեր-  
քումն չենք ստացել:

Ընդունեց թէ «Հանդէս Ամս-  
օրեայ»-ի խմբագրութիւնը ինքն է  
Միլիթարիան վաղիկ վարչութեան

դերը ստանձնել և «Նոր-Դար»-ի մէջ  
լոյս տեսած գրութիւնը հերքել է  
կամենում: Միթէ «Հանդ. Ամս.»-ի  
ստորագրութիւնը ծաղկաբաղ է:  
Մենք այնպէս ենք ընդունել, որ  
«Ազգային թերթ»-ի ծաղկաբաղ  
ստորագրութեամբ և չէինք մտա-  
ծել, որ այդ ծածկանուր մի  
պատուելի միաբանութեան ստա-  
րագրութիւնն է:

Այնուամենայնիւ յարգելի խմբա-  
գրութեանը գոհացնելու համար կը  
հանենք «Ծաղկաբաղ»-ը «Նոր-Դա-  
ր»-ին ուղղած պատասխանը և կը  
հրատարակենք, թէպէտ մենք  
«Խոնջից» «Ծաղկաբաղ» կարելի և հա-  
նել չենք սիրում:

## ԹԵՐ ԵՒ ԴԵՍ

ՄԵՐ ՊԵՏԱՍՄԵՆՆԵՐ ՀՅՈՒ ԽՈՒՑԵՆՆԵՐ.

Կարդալով «Նոր-Դար»-ի № 46-ի մէջ  
Խուցեան քահանայի իբր թէ հերքումն իմ  
երկարողի ուղիւ, սրանով խնդրում են  
«Նոր-Դար»-ի յարգելի խմբագրութիւնից,  
սեղ ապ իմ այս պատասխանին: Թող-  
նելով տէր-հօր պատեպատ նշխիրները,  
մանաւանդ մեր օրինաւոր համալսողա-  
նի վերաբերմամբ, ես կանգ եմ աւելում  
յետագայ էական կէտերի վրայ:

Խուցեանը գրում է — ա) Արդուինի  
քահանայ Մալխասեանը պատճառ լինի.  
լով գահաւոր տարածաշրջութիւնների ժո-  
ղովրդեան մէջ, ստիպուած էր իշխանու-  
թեան հրամանով հեռանալ Արդուինից  
Ախալքոր: Բ) Մալխասեան քահանան  
չանալով հոգեւոր իշխանութեան հրա-  
մանին, մնաց Բաթում ու շարունակեց  
քահանայապետութիւնը: Գ) Իբր թէ եր-  
կարդել են ժողովրդական ընտրելու  
համար, մոռանալով հրաւրելու մշակ ու  
արհեստաւոր դատակարար: Դ) որ ես՝  
վարդօր բանակցութիւններ եմ ունեցել  
հայր Մեկեանի հետ. Ե) որ հայր Մե-  
կեանը նամակով յայտնում է եղել իւր  
պայմանները՝ ծառայել տարեկան 2000  
ր. ուժեղով ու հաւանութեամբ ընտրել  
օգնական քահանայ. Զ) որ իբր թէ իմ  
կազմած ժողովում մանաւանդակներից մի  
քանիսը յայտնել են թէ հասարակու-  
թեան մեծ մասը ցանկանում է Խուցեա-  
նին քահանայ ունենալ. Է) որ երեցի-  
կանը առանց հոգեւոր իշխանութեան  
հրամանի է քահանայական հարցի մասին  
ժողով կազմել. Ը) որ իբր թէ նորին  
Վեհափառութիւնը ու թէ կոնսիստո-  
րիան իւր կոտակիցների բողոքների հի-  
ման վրայ՝ ընտրութիւն նշանակեցին ստու-  
գել ընտրութեան հանգամանքները. Թ)  
որ նշանակուած ընտրութիւնը ամեն ինչ  
պարզեց ու երևան հանեց բոլոր կեղ-  
ծիւնները, վերջապէս, Ժ) յանդիմութեա-  
նը Խուցեան քահանայի, իբր թէ Վե-  
հափառի կոնդակը իբրեւ շնորհ շնոր-  
հուած է Մեկեան և Մալխասեան քահա-  
նաներին:

Պատասխանում ենք. — ա) Հայր  
Մալխասեան Արդուինում բնաւ պատճառ  
չէր եղած տարածաշրջութիւնների, ինչ-  
պէս հաստատուեցին թիմական ու ծայ-  
րագոյն հոգեւոր իշխանութեան կողմից  
այլ ևս այլ ժամանակ կարգուած չորս  
ընկերները: Նոյն իսկ Ժողովուրդին մեր  
հոգեւոր իշխանապետի կողմից այն տա-  
սիճան արդար ճանաչուեց հայր

Գոտանային քահանայի տեղ հայրապետական կոնգրեսով 1931-ին յուլիսի 1897 ամի № 755. Իսկ երբ կոնգրեսը օրակարգի ուղեկցեց նրան կրկին Սերգիսի ուղարկել ու Խոյնեանցի նրա տեղ ժամանակաւոր հովիւ նշանակել, ոչ թէ նա հայր Մայր խոստանալէ՝ անհայտ հոգեւոր իշխ. հրամանին, այլ նոյեմբերի 16-ին հայր գործակալի նախագահութեամբ կազմած ժողովը՝ յայտնելով իւր գոհունակութիւնը հայր Մայր խոստանալի վերաբերմամբ, թէ խնդրեց նրան զգուշ Սերգիսի ու թէ խնդրեց հայր գործակալից մինչնորդել հոգեւոր թեմական իշխանութեան առաջ թող տալ հայր Մայր խոստանալի մնալ թափում մինչև քահանայական հարցի վերջնական լուծումը. որովհետև ի նշ. կատարի ունենի նրան ընտրելու իրենց երկրորդ քահանայ: Հայր գործակալը թէ բանաւոր կերպով թող տուէր ու թէ արեւ իւր գրաստ. միջնորդութիւնը ինչպէս վկայում է նրա թույլութիւնը 22 նոյեմբերի № 587: Գ) Ոչ թէ արհեստաւոր, այլ օտարական մշակ-բանուոր դասակարգին՝ եւ ոչ մուսուլման, այլ կանոնով չեմ հրաւիրել ժողովի, ինչպէս ժամանորեկի, որոնք քահանայական ընտրութեան մէջ չունին վճռական ձայն, ինչպէս և պարզապէս հրահանուած էր հենց կոնգրեսի արդիւնքը ուղարկուած քննիչին, ուր և շատերն աւելցայովեամբ, հրապարակով յայտնեց: Գ) Եւ ոչ մի քահանայութիւն չեմ եղել սկսած հայր Մեկեանցի հետ. այդ բանակցութիւնները սկսել են իմ երէցփոխան ընտրուելուց առաջ՝ այլ պարոններ. և) հայր Մեկեանցի նամակով կրկէջ 2000 ր. ունի իւր համար չէ պահանջել. այդ գումարը որոշել է այն շրջանը, որի կողմից եղել են բանակցութիւնները. նրա պայմաններն են՝ որոշ ունի և օգնական քահանայի ընտրութեան մէջ veto ի իրաւունք. Գ) իմ կազմած ժողովներում Խոյնեանցի ընտրելու մասին խօսք անգամ չի եղել և չէր էլ կարող լինել, քանի որ հայր Մեկեանցի իրեն մշտական քահանայ ունենայ ընդհանուր ցանկութիւն լինելուց յետոյ, հայր Մայր խոստանալի համար գին նոյեմբերի 16-ին կայացած ժողովում յայտնուեց հայր գործակալին, որ ի նկատի ունին երկրորդ քահանայ ընտրելու և քանի որ ստացուել էր այս մասին և հայր Մեկեանցի հրահանութիւնը, է) եւ ժողով կազմել եւ հոգեւոր իշխանութեան ծայրագոյն Պետի թղթի հիման վրայ՝ յանուն երէցփոխանի ի 29 մայիսի 1897 թ. ք) նորին Վեհապետութիւնը ընտ. ընտրութիւն չէ կարգել ընտրութեան հանգամանքները ստուգելու համար: Նորին Վեհապետութիւնը Խոյնեանցի քահանայի համար ուղարկուած կեղծ ինքնագրերն էր, որ յատուկ մակագրութեամբ հրամայել էր կոնգրեսի արդիւնքին «կողմանց գործակալին» միջոցաւ տալ քննել և զեկուցանել իրեն, որովհետև շատ բնական է, որ նորին Սերգիսեան ևս պետի տարօրէնակ երեւոյ թէ ինչպէս Ռուսաստանից, ծանակատանից, Պարոնատանից եկած օտարականները պետի ինքնաբերական Խոյնեանցի իրենց քահանայ իրեն արժանիք հանդէս դնելով նրա վրայակալութիւնը: Այն, ընտրութիւն նշանակել էր կոնգրեսի քանակ և այն էլ ոչ թէ Խոյնեանցի բողոքագիրը քննելու, այլ քննելու հայր Մեկեանցի եւ Մայր խոստանալի ընտրութիւնները, որ արդէն հաստատուել էր Վեհապետ. Հայրապետի մակագրութեամբ և որ անցնելով բոլոր օրինական ճանապարհները եկել հասել էր մեզ. իսկ Խոյնեանցի համար տրուած ինքնաբերական վրայ տրուած հայրապետական մակագրութիւնը անդամանատութեան էր երթարկուել. «գործակալի» կողմանց բոլոր քերքը էին, տեղը «քահանայի միջ» կողմանց գրել, իսկ քննիչ կարգուածը՝ քննաւորել քահանայ նաղարկանքը՝ մինչև անգամ այս կողմերի քահանայ էլ չէր: Ահա այսպիսի սոսկալութիւններն

ու խորհրդակցութիւններն էին, որ հաստատութեան զարգացումը շարժեցին, որ կարգուած քննիչին իւր ճանապարհը ցոյց տուին, որ Վեհապետ. Հայրապետի առաջ թեմական իշխանութեան արարքները հանդէս դրին և որ Վեհապետ. Հայրապետի կոնգրեսը լոյս տեսնելու հըրաւիրեցին. Թ) Հաստատութիւնը, այն, սկզբունքով թող չը տուէր կոնգրեսի արդիւնքի կողմից կարգուած քննիչին, ինչպէս ինքը ուզում էր «ըզկան մի կողմ դնել» և ծայրագոյն իշխանութեան կողմից հաստատուածը նոր քննութեան ենթարկել. թէպէտ՝ տեղի ունեցած խօսակցութիւնները մէջ պարզապէս երևան եկաւ մի տեսակ մարդկանց երեսի կաշուի հաստութիւնը, որ երեսի գոտով, ինտրիգները լարելու միջոցով, պատիւ ու պատկառանք վաճառքի դնելու գնով են ձգտում պաշտօն ստանալ—«հայ» ուսել... Եւ Թ) Վեհապետ. Հայրապետի արձակած կողմից ուղղակի յանուն թափումի հայ հասարակութեան, որով թէ հայր Մեկեանցի և Մայր խոստանալի քահանայ է հաստատում մի անգամ ընդմիջում փակում է քահանայական իշխանը, ոչ թէ իրեն «մի շնորհ» էր շնորհուած Մեկեանցի և Մայր խոստանալի քահանայներին, ինչպէս ասում է հայր Խոյնեանցի, այլ այն Սրբատու կոնգրեսը մի բացարձակ դատաւարութիւն էր և է թեմական իշխանութեան արարքների և ինքնակալական վկայութիւն ու հաստատութիւն հասարակութեան օրինակուր պահանջների ու ինքնաբերական: Ոչ այսպիսի: Թափումի հաստատութիւնը առանձին բողոք ունի տուած սինդոն, կոնգրեսի արդիւնքի վրայ և սպասում է մեր հոգեւոր բարձրագոյն տեսնի արդար վճռին:

Սրանով մենք ընդմիջում վերջացնում ենք հայր Խոյնեանցի հետ մեր տակիքը: Sapienti sat. \*):

Ս. Յարութիւնեան.

Բաթում, 18 մարտի.

Նորագործ-հրատարակիչ՝

ՍՊԱՆՆԱՐԱՐՍՈՒՄՈՒՄ

**ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ**

**ԿՆՆԱՆՑ ՀԻՒՆԴԱՆՈՅ**

ԾԱՆԴԱՐԵՐԱՅԻՆ ՔԱՆՈՒՄՈՒՄՈՒՄ

(Սոյուզի, Սոյուզիայ փողոց, № 64)

(սեպտեմբեր 1898)

Հեռագր. № 230

Երթեկ հիւանդների ընդհանուր ընդունելութիւնը երկրաշարժի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը՝ ժամը 2—4 ցերեկը. վճարը հիւանդների կարգութեան համեմատ, մասնաւոր ընդունելութիւն՝ ամենայն օր՝ ժամը 8—10 առաւօտեան—վճարը 2 ր.: Գիշերօթիկ հիւանդներ և ծննդաբեր կանայք ընդունւում են գիշերուայ և օրուայ ամեն ժամանակ, բայց այդ մասին առաջուց տեղեկութիւն պետի արուել. վճարը որոշուում է ըստ դատաւարների: Չունեւորները ձրի են: Գիշեր և կողմնակալի բաժանմունք ընդունողները վճարում են 1 ր. 50 կ. մինչև 8 ր. մի օրուգիշերուայ համար. ծննդաբեր կանայք և ընտանիքները—1 ր. մինչև 5 ր. մի օրուգիշերուայ համար: Երկու քերքից առաւել 10 ր. մինչև 50 ր.: Անդամահատութիւնը ըստ համաձայնութեան: Երթեկ երկր իշխանները գեղեր և նիւթեր ստանում են ընդունելութեան ժամանակ ձրի: Չունեւորներ համար 1-ական մահաւոր էր դրուած իւրաքանչիւր բաժանմունքում, ուր տեղաւոր:

\*) Սոյն պատասխանը հրատարակելով խոսքը հարցութիւն պատասխանատուութիւնը թողնում է իրեն պ. Ս. Յարութիւնեանին. խոսքը գրութիւն ծանօթ չէ գործի մանրամասնութիւններին: Խմբ.

ում են նրանք տեսչի և նրա պ. պ. ընկերների առաջարկութեամբ ձրի:

Հիւանդանոցի տէր և տեսուչ Մ. ՄԿՐՏՆԵՆ.

ԱՆԴՐՈՎԿԱՆՆԵՆ ԵՐԿՐՈՒՂԻ

Մարդատար գնացքը № 1 (ուղղակի. Բազուից Թիֆլիս մեկնում է առաւ. 8 ժ. 30 ր., մեկնում է Թիֆլիսից Բաթում՝ առ. 9 ժ. 15 ր., հասնում է Բաթում 8 ժ. 28 ր.

Մարդատար գնացքը № 3 (որ փոխում է Թիֆլիսում) Բազուից Թիֆլիս մեկնում է գիշ. 12 ժ. 6 ր., հասնում է Թիֆլիս եր. 7 ժ. 10 ր., մեկնում է Թիֆլիսից Բաթում՝ եր. 7 ժ. 55 ր., հասնում է Բաթում առ. 8 ժ. 28 ր.: Մարդատար գնացքը № 2 (ուղղակի) Բաթումից Թիֆլիս մեկնում է առ. 8 ժ. 15 ր., հասնում է Թիֆլիս եր. 8 ժ. 34 ր. մեկնում է Թիֆլիսից Բազու՝ առ. 11 ժ., հասնում է Բազու առ. 6 ժ.:

№ 7 գնացքը Թիֆլիսից Միխայլով մեկնում է օրուայ 3 ժ., հասնում է Միխայլով եր. 6 ժ. 32 ր.

№ 8 գնացքը Միխայլովից Թիֆլիս մեկնում է գիշ. 3 ժ. 45 ր., հասնում է Թիֆլիս առ. 7 ժ. 30 ր.

ՈւՋՄԱՎԻՐԵՎԻՆ ԶԱՆԳԱՐԶ:

1897 թ. նոյեմ. 1-ից մինչև 1898 թ. մայիսի 1 Թիֆլիսից հինգ տեղ ունեցող կառքը մեկնում է առ. 8 ժ., գիշերում է Մեկնում է հասնում է Վաղարշապատ միւս օրը եր. 7 ժ.: Վեց տեղ ունեցող կառքը (առանց գիշերելու) մեկնում է օրուայ 3 ժ. և հասնում է Վաղարշապատ միւս օրը, եր. 5 ժ. 35 ր.

Վաղարշապատից հինգ տեղ ունեցող կառքը մեկնում է առ. 8 ժ. գիշերում է Գուգարուրում և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը 8 ժ. 15 ր.: Վեց տեղ ունեցող կառքը (առանց գիշերելու) մեկնում է եր. 7 ժ. և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը եր. 8 ժ. 30 ր.

**ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ**

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՐԳԻՆԿԻ ԽԱՆՈՒԹԱՎԵՐԻ

Բազու (Պրիլայի փողոց)

Ունի մեծ քանակութեամբ ամեն տեսակի սարքավորանքներ զորքուածքներ:

(895) 10—4

Լոյս տեսաւ 16-ՆՈՒ ՄԱՆՈՒՄԵՆ

ԳԻՒԼԱՆՏՆԵՆՆԵՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ

ԵՒ

ՄԵԼԵՆԵՐ

բացարձակ բառարանով և 250 նկարով:

Հրատարակութիւն Թիֆլիսի հայոց հրատարակչական ընկերութեան.

Գիշեր 50 ԿՈՊԵՔ:

Դիմել՝ Тифлисе. Общество изда ния армянскихъ книгъ.

(1004) 50—1

1898 ՏԵՄԵՒ

(աշխարհաբար լեզուով)

**ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ**

ԵՐԿՐԱՐՈՒ ԿԵՆՈՒՄ

ԵՒ

**ՎԱՐԳԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ**

հիւանդ չոր տեսակներից բաժանակարգական կարգով:

Գիշեր է 1 ԲՈՒՐԻՒ:

Վաճառում է՝ Թիֆլիս — կիրոնական գրադատատնոցում:

Միզ գիւնդները ճանապարհաւորական չեն վճարում:

Հասցէ՝ Шемаха, Священнику Тачату Марагянцъ.

10—3

Ի գիտութիւն ԹԱՆԴՈՅԵՆ Ս. ՄՍՏՈՒՄԵՆՆԵՆ եկեղեցու բարեպաշտ ծխականների և ժամուրների յայտնում եմ, որ շարաթ, ապրիլի 4-ին, սուրբ Յարութեան ճրագարայի երեկոյն, նորընծայ ՍԱՀԱԿ ՔԱՆԱՆՆՅԱՆ ՍԱՀԱԿԵՆՆԵՐ մատուցանելու է իւր անդրանիկ սուրբ պատարագը:

Երեցփոխ՝ Ս. Ղամպեանց.

(1010) 3—1

**ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ**

Հանգուցեալ տիկին Նունէ Եւանդուկանցը կտակելով Ներսիսեան դպրանոցին տան հազար ռուբլի, ի միջի այլոց կարգադրել է (կան. 2-րդ յօդ. ա. կտակի). «Ներսիսեան դպրանոցի Վարչութիւնը պարտաւոր է երեք տարին մի անգամ հրատարակել տալ դասադրքեր հայոց եկեղեցական ծխական ուսումնարանների աշակերտների համար, կամ հայերէն ընթերցանութեան գրեւոր հրատարակել ծախսելով թէ տպագրութեանը և թէ հեղինակին վարձատրելու մինչև երեք հարիւր ռուբլի»:

Ներսիսեան Հայոց Հոգեւոր դպրոցի հոգաբարձութիւնը, համաձայն օրագրի 5-ին նոյեմբերի 1897 ամի № 39, յայտնելով վերոյ գրեալը, հրաւիրում է ցանկացողներին ներկայացնել Հոգաբարձութեանը, մինչև սեպտ. ամիսը 1899 թ. իւրեանց աշխատութիւնները: Այդ աշխատութիւնները կ'ենթարկուեն քննութեան սեպտեմբեր ամիսում 1899 թ. և ընդունուած աշխատութեան հեղինակը կ'ըստանայ վարձատրութիւն այնքան գումար, որքան կը մնայ 300 ռուբլուց, տպագրութեան ծախսը անկողաց յետոյ:

(2008) 2—1

**ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ**

Կայտարարում է ի գիտութիւն ընդհանրութեան, որ սոյն մարտի 31-ին, ժամը 1-ին Վարչութեան շինութեան մէջ, երկրորդ անգամ և վերջնական **ԱՃՈՒՐԴ** կրկին կողարով տարւոյ Գործիչների Պրոսպեկտի վրայ գտնուող քաղաքային տան (տախտիկն Զիօհանի տան) խառնութիւնը ու նկարները:

Մանրամասն պայմաններին կարելի է տեղեկանալ քաղաքային Վարչութեան մէջ ամեն օր, բացի տօն օրերից, ցերեկուայ ժամը 12-ից (1003) 3—3

**ԼՈՅՍ ՏԵՄԵՒ**

**ՐԱՖՖԻԻ**

**ՍԱՐԳԻՆԿԻ**

Ա. Բ. Գ. գիրք հեղինակի վերջին պատկերով գինն է 3 ր. 50 կ. «Դաւիթ-Բէկ» և «Կայծեր» Բ. լիակատար հատորի բաժանորդագրութիւնը շարունակուում է:

Երկու գրքի բաժանորդագրւին է 5 ռուբլ.:

Յիշեալ երկերը լոյս պետի տեսնին ներկայ տարուայ ընթացքում:

Յանկացողները թէ «Սամուէլ»-ի և թէ Բաֆֆիի՝ միւս երկերի համար կարող են դիմել՝

Тифлисе, Аршаку Мелик-Акопянъ (Раффи).

(888) 10—5

**Ա. Ի. ՊԵՏՐՈՎԻ**

**ՏՊԱՐԱՆԸ**

(Թիֆլիս, Գուգարուրի պրոսպեկտ, տուն № 12)

Կայտարարում որ է, ստացուած են նոր բաղմամտակ տառեր, զանազան պոլիտիկամներ հարստանքների, երկկոյնների, հրաւիրակութիւնների, ճաշկերպութիւնների, խորտկացանկների համար և այլն: Տպագրում է ամեն տեսակ բանիկներ և գրքեր արքունական և մասնաւոր հաստատութիւնների համար առեւտրական գրքեր, հաշիւներ, ծրարների մակագրութիւններ և այլն, այլ և հաշտարար դատարանների համար կոչնագրեր տեղական բոլոր լեզուներով, արձանագրութիւններ, անդրադարձրեր մատեններ և այլն: Բըշկերներ և գրքեր ուսուցելն, հայերէն, վրացերէն և օտար լեզուներով: Բացի դրանից տպարանում կան մեծ քանակութեամբ բազմազան տառեր աֆիշների, յայտարարութիւնների և ուրիշ ծանուցումների համար:

Ռուսերէն, հայերէն և վրացերէն այցետուները սկսած 1 ռուբլուց 100 հատի համար գեղեցիկ թղթի վրայ: 10—9

**ԵՐԱՅՐԱՎԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԹԻՒՐԻՔԻԱՅՈՒՄ ՎԱՍՈՒՄԱՆ ՀԱՅԵՐԻՆ**

Ժողովարարութիւն յԱՐԵՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՏԵ

Ի նկատի ունենալով, որ վերջանում են «Երաւարական օգնութեան» 1-ին հրատարակութեան վերաբերեալ հաշիւները, խորհրդութիւն խոստարարութիւնը է իրենալ ժողովածուի համար պահանջներ կամ վճարումներ ունեցող անձերին, որ շտապեն այդ պահանջումներն ու վճարումներն ուղղել հետեալ հասցեով՝ Москва, Зубовский бульваръ, д. 6, кварт. № 1.

5—5

Նոյեմբերի 1897 ամի № 39, յայտնելով վերոյ գրեալը, հրաւիրում է ցանկացողներին ներկայացնել Հոգաբարձութեանը, մինչև սեպտ. ամիսը 1899 թ. իւրեանց աշխատութիւնները: Այդ աշխատութիւնները կ'ենթարկուեն քննութեան սեպտեմբեր ամիսում 1899 թ. և ընդունուած աշխատութեան հեղինակը կ'ըստանայ վարձատրութիւն այնքան գումար, որքան կը մնայ 300 ռուբլուց, տպագրութեան ծախսը անկողաց յետոյ:

Սոյն պատասխանը հրատարակելով խոսքը հարցութիւն պատասխանատուութիւնը թողնում է իրեն պ. Ս. Յարութիւնեանին. խոսքը գրութիւն ծանօթ չէ գործի մանրամասնութիւններին: Խմբ.

Յանկացողները թէ «Սամուէլ»-ի և թէ Բաֆֆիի՝ միւս երկերի համար կարող են դիմել՝

Тифлисе, Аршаку Мелик-Акопянъ (Раффи).

(888) 10—5

Կայտարարում որ է, ստացուած են նոր բաղմամտակ տառեր, զանազան պոլիտիկամներ հարստանքների, երկկոյնների, հրաւիրակութիւնների, ճաշկերպութիւնների, խորտկացանկների համար և այլն: Տպագրում է ամեն տեսակ բանիկներ և գրքեր արքունական և մասնաւոր հաստատութիւնների համար առեւտրական գրքեր, հաշիւներ, ծրարների մակագրութիւններ և այլն, այլ և հաշտարար դատարանների համար կոչնագրեր տեղական բոլոր լեզուներով, արձանագրութիւններ, անդրադարձրեր մատեններ և այլն: Բըշկերներ և գրքեր ուսուցելն, հայերէն, վրացերէն և օտար լեզուներով: Բացի դրանից տպարանում կան մեծ քանակութեամբ բազմազան տառեր աֆիշների, յայտարարութիւնների և ուրիշ ծանուցումների համար:

Ռուսերէն, հայերէն և վրացերէն այցետուները սկսած 1 ռուբլուց 100 հատի համար գեղեցիկ թղթի վրայ: 10—9

Երաւարական օգնութեան 1-ին հրատարակութեան վերաբերեալ հաշիւները, խորհրդութիւն խոստարարութիւնը է իրենալ ժողովածուի համար պահանջներ կամ վճարումներ ունեցող անձերին, որ շտապեն այդ պահանջումներն ու վճարումներն ուղղել հետեալ հասցեով՝ Москва, Зубовский бульваръ, д. 6, кварт. № 1.

5—5